

SOIDEN RAUHOITUKSESTA METSÄHALLINNON MAILLA LAPISSA

PEATLAND CONSERVATION IN LAPLAND'S STATE FORESTS

Metsähallinnon hallinnassa Lapissa on kaikkiaan Perä-Pohjolan piirikuntaan kuuluvaa maata 5,8 miljoonaa hehtaaria. Soita mainitusta alasta lasketaan olevan 1.9 milj. ha. Ojitus-toiminta on alkanut metsän kasvattamista varten 1910-luvulla. 31. 12. 1972 on tilastoitu ojitetuksi pinta-alaksi yhteensä 260 000 ha suota tai soistuneita kankaita. Suoritetun soiden inventoinnin tuloksena näyttää siltä, että ojituskelpoisia suoalueita on jäljellä hakkuiden edistyttyä kuivatusta odottamassa vielä n. 200 000 hehtaaria soistuneet kankaat mukaanluettuna. Siten ojitettu kokonaispinta-ala tulisi olemaan kaikkiaan n. 460 000 ha, mikä on vain neljännes koko suoalasta. Loput (yli 1.400 000 ha) jäisi siten ojitustoiminnalta rauhoitetuksi suoalaksi Lapin läänin metsähallinnon mailla.

Määrä on niin suuri, että koottaessa se yhteen voisi soiden ihailija omassa rauhassaan vaeltaa koskematonta suoaluetta maan laidasta laitaa, Suomenlahdesta Lapin Nuorgamiin. Käytävän leveys olisi 11 km.

Rauhoitetuiksi jäävät suot ovat

A metsähallituksen oman päätöksen mukaisesti eri ohjekirjeillä ojitukselta rauhoitettuja alueita,

B luonnonsuojelulain tai asetuksen mukaisesti rauhoitettuja alueita.

A Metsähallituksen ohjekirjeiden mukaisesti ojitustoiminta pysyttelee 300 m:n korkeusrajan – laskettuna merenpinnasta – alapuolella siten, että ”rahansijoitukset pitkällä tähtäyksellä tuottavat taloudellisesti edullisia tuloksia”. Luontainen metsäojitusboniteetti alle 3 pudottaa jo suon ojituskelvottomana rauhoitettavien soiden ryhmään. Soiden lannoitus sekä työllisyyskysymysten hoito aiheuttavat poikkeuksia sääntöön. Maita ryhmiteltäessä moninaiskäyttöön jää suoalueita runsaasti ojitusrauhoituksen piiriin. Käyttötarkoituksen mukaisesti nämä rauhoitusalueet voidaan ryhmitellä seuraavasti:

1. HILLASUOT,

joita Lapissa on luetteloitu n. 144 000 ha (IV-ilmastovyöhykkeellä vajaat 20 000 ha). Tarkoituksena on antaa hillamaan tuottaa satoa ja tuloja kerääjille metsätalouden sitä häiritsemättä. Parille hillasuolle on perustettu koealat eri metsätaloudellisten toimenpiteiden vaikutuksen selvittämiseksi hillasatoon.

2. MAISEMANHOITOKOhteet,

joita erikoisesti hoidetaan ”maisemalle ystävällisten” -periaatteiden mukaisesti siten, ettei toimenpiteellä ruenneta maisemaa. Kyseeseen tulee hakkuu- ja ojitusrauhoitukset, jolloin avosuoalueet, kelokot, järvien ja lampien rantama-alueet, purot, valtateiden varret yms. pyritään jättämään rauhoituksen piiriin.

Maisema käsitetään suhteellisen laaja-alaiseksi kohteeksi, johon yksityiskohdat ja osakokonaisuus sulautuvat. Se on katsojalle näkyvä luonnonkokonaisuus, näköala.

Eläinten pesimäympäristöt pyritään saamaan viihtyisiksi eläimille. Harvinaisuuksien, kuten kotkien ja kalasääksien, pesimäpuun lähitiensä aina 50–500 m:n säteellä rauhoitetaan hakkuilta ja ojituksilta.

3. AARNIALUEET

edustavat alkuperäistä, koskematonta luontoa. Ne säästetään yleensä kaikelta metsätalustoiminnalta. Metsästys ja kalastus voi olla sallittua perustamispäätöksen ohjeesta riippuen.

Huomattavia aarnialueita ovat esim. seuraavat:

Utsjoen	Kaamasmukka	3 125 ha
	Peitsikko	2 300 „
Kittilän	Naskama-aapa	4 845 „
	Siukatan järvet	1 538 „
Sodankylän	Pomo	1 173 „

Yhteensä aarnialueita on yli 70 kpl, pinta-alaa vajaat 30 000 ha.

4. LUONNONHOITOMETSÄT

ovat maisemallisesti tai biologisesti erikoisen luonteen omaavia alueita, jotka erotetaan varsinaisista talousmetsistä tiettyä luonnonsuojelu-, maisemanhoito- tai virkistystarkoitusta varten. Rajoitettu taloudellinen toiminta sallitaan laaditun hoito- ja käyttösuunnitelman puitteissa. Luonnonhoitometsään voi kuulua aarnialueen kaltaisia osia, puistoalueita ja metsätalouden harjoittamiseen varattuja lohkoja, kunhan kaikki eri osat yhtenä kiinteänä kokonaisuutena muodostavat tavallisista talousmetsistä selvästi erottuvan hoitoyksikön.

Luonnontilaisten soiden säilytysalueet kuuluvat luonnonhoitometsiin. Tunnetuimmat luonnonhoitometsät ovat:

Utsjoen Lemmenjoen varret ja	
Inarijärven saaret	3 500 ha
Muonion-Kittilän Ylläs-Pallas	14 000 „
Raudanjoen Käyrästunturi	2 600 „
Sodankylän Pomokaira	40 500 „
Kitisen Koitilaiskaira	13 000 „

Yhteensä luonnonhoitometsiä on (suunnitelmat ovat keskeneräisiä) vajaat 100 kpl, pinta-ala yli 100 000 ha.

Metsähallinnon piirissä Lapissa on työn alla laajassa mitassa säilytysuunnitelmien puntarointi. V. 1969 kiinnitti soidensuojelutoimikunta (Suoseura – Suomen Luonnonsuojeluyhdistys) huomiota Pohjois-Suomen soiden säilytysuunnitelmien tärkeyteen ehdottaen yli 100 000 ha:n rauhoittamista ojitukselta. Ojitusrauhoitukset koskevat mm. seuraavia soita:

Sallan	Joutenaapa	8 000 ha
Ylikemin	Kumitseiva	2 800 „
Sodankylän	Vitta-aapa	1 300 „
Luiron	Lämssä- ja Viianki-aapa	8 900 „
Rovaniemen	Kilsi- ja Ristiaapa	4 750 „
	Kaattasjärvi	500 „
	Mustiaapa	2 400 „
Kemin	Martimoaapa	5 500 „
Kolarin	Teuravuoma	7 100 „
Muonion	Lätäseno	26 000 „
Kittilän	Leppivuoma	3 300 „
	Säynäjävaara	3 800 „
	Loukinen	4 500 „
	Raakevuoma	5 500 „

5. METSÄNJALOSTUS- JA TUTKIMUSMETSIIN

kuuluvat metsätaloudellisiin erikoistarkoituksiin käytettävät alueet, kuten rajoiltaan määrätty, järjestelmällistä koetoimintaa palvelevat suohavaintometsät.

Metsähallitus sallii Metsäntutkimuslaitoksen tutkimussopimuksen perusteella harrastaa koetoimintaa ko. tarkoitukseen varatuilla alueilla.

Yleensä erikoismetsiksi nimitetään tavallisesta taloustoimintametsästä luonteensa puolesta erottuvia alueita. Toimenpiteen tarkoituksena on

- luonnonsuojelu ja -hoito
- virkistystarkoitukset
- epätavallisten maasto-, ilmasto-olosuhteiden suojelu
- tieteellislouhteiset tutkimukset.

V. 1971 asetti Metsähallitus toimikunnan suunnittelemaan Koilliskairan, Koitilaiskairan ja Oulangan kansallispuiston laajennusmahdollisuuksia moninaiskäyttölliseen muotoon. Toimikunnan ehdotuksen mukaan kansallis- ja luonnonpuistot sekä luonnonhoitometsät saavat ko. alueista (yli 500 000 ha) huomattavan lisän pinta-alaansa. Ojitusrauhoituksia ehdotetaan lisää n. 50 000 ha (V-ilmastovyöhyke)

B Luonnonsuojelulain (1923/71) mukaan päätös yleisen tai erityisen suojelualueen muodostamisesta tehdään lailla, jos kysymyksessä on taloudellisesti erityisen tärkeä alue. Muussa tapauksessa rauhoitetaan asetuksella.

1. LUONNONPUISTOT

ovat koskematonta luontoa edustavia alueita ensi sijassa tieteellistä tutkimusta varten.

Lapin luonnonpuistot ovat seuraavat:

Malla	(Metsäntutkimuslaitos)	3 000 ha
Kevo	(Metsähallitus)	34 206 „
Sompio	(Metsähallitus)	18 125 „
Maltio	(Metsähallitus)	14 685 „
Pisavaara	(Metsäntutkimuslaitos)	5 000 „
Runkaus	(Metsähallitus)	5 995 „
Yhteensä	(v. 1972)	81 011 ha

2. KANSALLISPUISTOT

ovat luonnonkauniita tai muutoin luontonsa puolesta merkittäviä, yleensä koskematonta luontoa edustavia alueita, joita on tarkoitus säilyttää ensi sijassa yleisinä luonnon nähtävyyksinä.

Lapin kansallispuistot ovat seuraavat:

Lemmenjoki	(Metsähallitus)	173 956 ha
Oulanka	(Metsähallitus)	10 700 „
Pallas-Ounastunturi	(Metsäntutkimuslaitos)	50 000 „
Pyhätunturi	(Metsäntutkimuslaitos)	3 000 „
Yhteensä		237 656 ha

Erikoisperustein rauhoitetun suon pinta-alaa metsähallinnon mailla Lapin läänissä ei tilastoasiakirjoista saa. Metsähallinnon suunnitteluosaston laatimissa talouskirjoissa ei varsinainen suopinta-ala ole erikseen nähtävissä. Kitumaihin luetaan soiden lisäksi kalliot, lakimaat, tunturi-
maat, kuolpunat (=Lavhed=jäkälänummi) ym. Joutomaata ovat puuta tuottamaton maa, osa soista sekä avokalliot, avohietikot, tunturikoivikot III, tunturiaukeat yms. Metsämaaksi luetaan mm. parhaat korvet.

On kuitenkin ilmeistä, että koska rauhoitusalueet ovat laajahkoja yhtenäisiä alueita kuuluu niihin myös useita satojatuhansia hehtaareita suota. Piirikunnan eteläisissä osissa on suota pinta-alasta 74 %, pohjoisosissa yli 30 %.

Soiden moninaiskäyttösuunnittelu jatkuu edelleen. Uusin soiden käyttöä rajoittava suunnitelma on ns. porotilojen muodostaminen. Hakemuksia on esitetty jo yli 350 kpl, yhteinen pinta-ala yli 35 000 ha.

SUMMARY:

PEATLAND CONSERVATION IN LAPLAND'S STATE FORESTS

The land area owned by the National Board of Forestry in the province of Lapland covers a total of some 5.8 million ha. In this area 1.9 million ha consists of peatland. The area which had been drained by the end of the year 1972 covers 260 000 ha of peatlands and paludified mineral soils.

According to inventories carried out there are still some 200 000 ha of virgin peatlands which meet the requirements of draining for forestry purposes. Thus, the total area of drained peatlands will be about 460 000 ha when the drainage program has been completed. This is only one fourth of the total peatland area. The rest, more than 1.4 million ha, of the state-owned peatlands in Lapland will be preserved in their natural condition.

If all these peatlands could be joined together, those who like to spend their time studying peatland nature would be able to walk undisturbed along a strip of land having a width of

11 km and stretching from the southern coast of Finland to the northernmost point of the country.

The peatlands which will be left beyond forest drainage activities are protected from drainage on the basis either of the Nature Conservation Law or of resolutions made by the National Board of Forestry.

With regard to their multiple use, peatlands are preserved for the following purposes:

- cloudberry picking (about 144 000 ha so far)
- landscape management
- nesting areas for eagles and ospreys
- strict nature preserves (more than 70 in number)
- nature management areas
- peatland-study forests
- nature parks
- national parks
- reindeer grazing areas.